

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Հրազդանի Խ.Աբովյանի անվ. թիվ 1 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻԶՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Դասավանդվող առարկան որպես մշակույթի բաղկացուցիչ մաս

Կատարող՝ Տաթևիկ Զոհրաբյան

Առարկա՝ Երաժշտություն

Ուսումնական հաստատություն՝ Սպարտակ Նազարյանի անվան Լեոնանիստի միջնակարգ դպրոց

ՀՐԱԶԴԱՆ 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ԴԱՍԱՎԱՆԴՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆ ՈՐՊԵՍ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԲԱՂԿԱՑՈՒՑԻԶ	
ՄԱՍ.....	5
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	19
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	21

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականություն՝ Ներկայումս ամբողջ աշխարհում գիտակցված է տեղեկատվության դերը սոցիալական զարգացման մեջ: Լայն սոցիալ-մեդիայի համատեքստում դիտարկվում են այնպիսի երևույթներ, ինչպիսիք են տեղեկատվական հասարակությունը, տեղեկատվական միջավայրը, տեղեկատվական ռեսուրսները, ինչպես տարբեր խմբերի, այնպես էլ անհատների տեղեկատվական մեակույթը: Հիմնական կատեգորիաները, որոնց վրա հիմնված են տեղեկատվական հասարակության մասին պատկերացումները, «գիտելիք», «տեղեկատվություն», «մեակույթ» կատեգորիաներն են: Այս հասկացությունները արտացոլում են ռեսուրսները, որոնք եզակի են իրենց բնույթով: Դրանք դիտարկվում են ապագա զարգացման համար ռեսուրսների տեսանկյունից, քանի որ դրանք նորացվում են մարդու ինտելեկտուալ ջանքերի շնորհիվ: Տեղեկատվական հասարակությունը պայման է կայուն զարգացման, ֆազաբազային գոյատևման և մոլորակի կենսոլորտի պահպանման համար: Տեղեկատվական մեակույթը դառնում է հաջողակ մասնագիտական և ոչ մասնագիտական գործունեության, ինչպես նաև տեղեկատվական հասարակության մեջ անհատի սոցիալական ապահովության կարևորագույն գործոնը: Ակտիվորեն ուսումնասիրվում է տեղեկատվական նոր մեակույթի խնդիրը: Տեղեկատվական մեակույթի զարգացման մեթոդական խնդիրները մեակվել են Մ.Գ. Վոլոբուխ, Ա.Ա. Գրեչիխին, Ն.Բ. Զինովև, Յու.Ս. Զուբով, Ի.Կ. Կիրպիչևա, Վ.Ա. Մինկինա, Ի.Գ. Մորգենսթերն, Վ.Մ. Պետրով, Ա.Ի. Ռոկիտով, Բ.Ա. Սեմենովներ, Է.Պ. Սեմենյով, Ն.Ա. Սլյադնևա, Ա.Դ. Ուրսուլ, Վ.Ա. Ֆոկեև, Յու.Ա. Երեյդեր: Տեղեկատվական մեակույթի ժամանակակից փոփոխությունները հանգեցրել են ուսուցչի մասնագիտական գործունեության փոփոխություններին: Նոր պայմաններում աշխատանքի համար ուսուցիչների պատրաստման և վերապատրաստման խնդիրները չափազանց արդիական են, սակայն հետդիպլոմային կրթության համակարգում կրթական գործունեության գործընթացում տեղեկատվական մեակույթի ձևավորման մանկավարժական պայմանները բացահայտելու համար հատուկ ուսումնասիրություններ չեն իրականացվել: Սա է մեր ուսումնասիրության խնդրի ընտրության պատճառը: Միևնույն ժամանակ, ուսուցիչների կրթական գործունեության գործընթացը տեղեկատվական մեակույթի յուրացման գործում դիտարկում ենք մասնագիտական զարգացման հարացույցում:

Հետազոտության առարկան: Դասավանդվող առարկան՝ երաժշտությունը՝ որպես մեակույթի բաղկացուցիչ մաս:

Հետազոտության նպատակն է՝ ուսումնասիրել երաժշտությունն առարկան որպես մեակույթի մի մասը կազմելու գաղափարը:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

Ներկայացնել դասավանդվող առարկան,

Հետազոտել դասավանդվող առարկայում մշակույթի դերը:

Հետազոտության վարկածն այն է, որ դասավանդվող առարկան հանդիսանում է մշակույթի կատարելագործում նրա կրթական գործունեության գործընթացում: Ուսումնասիրության տեսական և մեթոդական հիմքերը. Ն.Վ. Բորդովսկայա, Ն.Ն. Կիրեևա, Ն.Վ. Կուզմինա, Յու.Ն. Կուլյուտկին, Ա.Կ. Մարկովա, Լ.Մ. Միտինա, Ա.Է. Պինյակա, Օ.Գ. Պրիկուտ, Գ.Ն. Պրոգունենտովա, Ն.Ֆ. Ռադիոնովա, Ա.Ա. Ռեանը, Ն.Ն. Սուրտաևա, Գ.Ս. Սուխոբուկայա, Դ.Սուպեր, Ա.Պ. Տրյապիցին և հետազոտության մեթոդները բարդ բնույթ էին կրում՝ փիլիսոփայական, մանկավարժական, գրադարանագիտական և մատենագիտական գրականության տեսական վերլուծություն, փորձի շարադրում և ձևավորում, դասընթացի մասնակիցների ռեֆերատների բովանդակության վերլուծություն, հարցման մեթոդներ՝ հարցադրում, թեստավորում, դիտարկում, մասնակցային դիտարկում:

ԱՇխատանքի կառուցվածքն ու ծավալը: Աշխատանքը բաղկացած է տիտղոսաթերթից, բովանդակությունից, ներածությունից, երեք ենթագլուխներից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից :

ԴԱՍԱՎԱՆԴՎՈՂ ԱՌԱՐԿԱՆ ՈՐՊԵՍ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԲԱՂԿԱՑՈՒՑԻՉ ՄԱՍ

Կրթությունը մշակույթի զարգացման հիմքն է, հասարակական առաջընթացի գլխավոր ցուցանիշներից մեկը: Առաջին դպրոցները հիմնվել են Հին Արևելքի երկրներում (Չինաստան, Բաբելոն, Եգիպտոս), Հին Հունաստանում, Հին Հռոմում մ. թ. ա. VI–IV դարերում: Մինչև հայոց գրերի և հայկական դպրոցների ստեղծումը Հայաստանում գործել են հունարեն և ասորերեն ուսուցմամբ դպրոցներ, որոնք թեև ազգային չէին, սակայն էապես նպաստել են հայ կրթության զարգացմանը: Հայկական դպրոցի բուն պատմությունը պայմանավորված է գրերի գյուտով: Հայոց գրերն ստեղծելուց հետո Մեսրոպ Մառտոցը, Սահակ Պարթևի աջակցությամբ, Հայաստանի տարբեր գավառներում հիմնել է հայկական դպրոցներ. ինքն էլ

առաջին ուսուցիչներից էր: Հայաստանում դպրոցական ցանցի սննախառն գարգացումը սկսվել է 1920 թ-ից: Խորհրդային առաջին տարիներին գործել է դպրոցի 2 հիմնական տիպ՝ տարրական և յոթնամյա, իսկ 1966–67 ուսումնական տարվանից անցել են պարտադիր ընդհանուր միջնակարգ կրթության:

1990-ական թվականների սկզբից, Հայաստանի Հանրապետությունում ազգային դպրոցի գարգացման հայեցակարգի ընդունումով, հայկական կրթությունը պարտադիր է դարձել ազգությամբ հայ բոլոր երեխաների համար, ամրագրվել է դպրոցահասակ բոլոր երեխաների՝ պետական հանրակրթական դպրոցներում անվճար ընդհանուր միջնակարգ կրթություն ստանալու իրավունքը՝ անկախ ազգությունից, ռասայից, սեռից, դավանանքից և այլ հանգամանքներից: Վերանայվել են ուսումնական ծրագրերը, ավելի մեծ տեղ են հատկացվել հայագիտական առարկաներին՝ Հայաստանի պատմությանը, աշխարհագրությանը, հայոց լեզվին ու գրականությանը, մշակույթին: Դպրոցական դասագրքերի մեծ մասը թարգմանված էր ռուսերենից, քանի որ առարկաներն ընդհանուր էին ամբողջ ԽՍՀՄ-ի համար, բացի հայոց լեզվի, գրականության և այլ առարկաներից: Ժամանակակից հասարակությունը ուսուցիչների, մանկավարժների և ծնողների առաջ խնդիր է դնում կրթել բարձր կրթված և բարեկիրք երիտասարդի: Մշակույթի ձևավորումը հրատապ և բարդ խնդիրներից է, որին պետք է անդրադառնա բոլորը, ովքեր առնչություն ունեն երեխաների հետ: Այս թեմայի նկատմամբ հետաքրքրությունը պայմանավորված է նրանով, որ կրթության ոլորտում ընտանիքի և ազգային մշակույթի կրթական ազդեցությունը կտրուկ նվազել է:

Երաժշտությունը որպես արվեստի ձև, նրա առանձնահատկությունները.

- Երաժշտությունը ստեղծագործական գործունեության հատուկ տեսակ է, որը հաճելի երաժշտական հնչյունների միջոցով ազդում է մարդու հոգևոր բաղադրիչի վրա: Երաժշտությունն ի վիճակի չէ պատկերելու տարբեր երևույթներ, ինչպես նկարչությունը, բայց այն կարող է շատ ճշգրիտ և նրբանկատորեն փոխանցել մարդու ապրումները, նրա հուզական վիճակը:
- Երաժշտությունն արտահայտիչ արվեստ է՝ արտահայտում է զգացմունքներ, տրամադրություններ, փորձառություններ, հարաբերություններ և այլն:
- Երաժշտությունը ժամանակավոր արվեստ է, որի շնորհիվ այն արտացոլում է հույզերի և տրամադրությունների փոփոխությունը: Երաժշտական արվեստի գործերը գտնվում են ժամանակի մեջ, ոչ թե տարածության մեջ: Այս երաժշտությունը տարբերվում է տարածական արվեստներից (գեղանկարչություն, քանդակագործություն, հարտապետություն և այլն) և տարածություն-ժամանակից (պար, թատրոն, կինո):
- Երաժշտությունն օգտագործում է հնչյուններ և գրավում է մարդու ականջը:

- Երաժշտությունը կատարողական արվեստ է: Այն պահանջում է միջնորդ ստեղծագործողի և լսողի միջև, որը կատարողն է: Աւթատանֆի ընկալումը, դրա նկատմամբ հետաքրքրությունը մեծապես կախված է կատարման որակից և համատեքստից:
- Երաժշտության պատմությունը որպես գիտություն. Երաժշտագիտությունն այն գիտությունն է, որն ուսումնասիրում է երաժշտությունը:
- Երաժշտությունը, որպես մշակույթի մաս, ազդում է դրա բոլոր այլ կողմերից, ներառյալ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը, կլիմայական պայմանները և տեխնոլոգիաների հասանելիությունը:
- Երաժշտության մեջ արտահայտված հույզերն ու գաղափարները, այն իրավիճակները, որոնցում երաժշտությունը կատարվում և ընկալվում է, ինչպես նաև վերաբերմունքը կատարողների և կոմպոզիտորների նկատմամբ տարբեր են՝ կախված տարածաբանից և դարաբանից: Քանի որ երաժշտությունն առկա է ամենուր, նույնիսկ ամենամեկուսացված ցեղերում, արժե եզրակացնել, որ այն ծագել է մեկ վայրում, իսկ հետո, մարդկանց վերաբնակեցմամբ, տարածվել է ամբողջ մոլորակում:

Ժամանակի ընթացքում հայտնվեցին երաժշտական գործիքներ, գրի գալուստով երաժշտական ստեղծագործությունները սկսեցին պահպանվել գրավոր ձևով:

Երաժշտությունը հնության արվեստի համակարգում.

Երաժշտության տեղը հին հույների հասարակական և անձնական կյանքում. Հնության ժամանակաշրջանում արվեստի կենտրոնը եղել է Հին Հունաստանը: Հին հունական երաժշտությունը հին հունական մշակույթի անբաժանելի մասն է: Հին հունական երաժշտությունը մեծ ազդեցություն է ունեցել եվրոպական պրոֆեսիոնալ երաժշտական մշակույթի և երաժշտական գիտության զարգացման վրա:

Մշակույթը մարդու կենսագործունեության (գործունեություն, վարձագիծ և հաղորդակցություն) պատմականորեն զարգացող վերկենսաբանական ծրագրերի համակարգ է, որն ապահովում է սոցիալական կյանքի վերարտադրությունն ու փոփոխությունն իր բոլոր հիմնական դրսևորումներով: Գործունեության, վարձագծի և հաղորդակցության ծրագրերը ներկայացված են տարբեր գիտելիքներով, նորմերով, հմտություններով, գործունեության և վարքի ձևերով, գաղափարներով, վարկածներով, համոզմունքներով, նպատակներով, արժեքային կողմնորոշումներով և այլն: Նրանք իրենց ամբողջության և դիմամիկայում կազմում են պատմականորեն կուտակված սոցիալական փորձ. Մշակույթը պահպանում և փոխանցում է այս

փորձը (այն փոխանցում է սերնդեսերունդ): Այն նաև առաջացնում է գործունեության, վարքի և հաղորդակցության նոր ծրագրեր, որոնք, իրագործվելով մարդկային գործունեության համապատասխան սեսակներով և ձևերով, իրական փոփոխություններ են առաջացնում հասարակության կյանքում և նրա էվոլյուցիայում:

Մշակույթը հունանիստար բազմաթիվ դիսկուրսների համակարգի հիմնական կատեգորիաներից մեկն է, որը հանդիսանում է համապատասխան գիտական առարկաների (փիլիսոփայություն, մշակութաբանություն, արվեստի պատմություն, պատմություն, լեզվաբանություն, էթնոլոգիա, սոցիոլոգիա, ֆազիոլոգիա, հոգեբանություն, մանկավարժություն և այլն) ուսումնասիրության առարկա մյուսները). Եթե խոսենք հանրակրթական դպրոցի մասին, ապա այն պետք է հոգ տանի մի քանի առանցքային կարողությունների մասին, որոնք պետք է ունենա յուրաքանչյուր մարդ գալիք դարում, անկախ այն բանից, թե որ բնագավառում նա կկիրառի իր կարողություններն ու հմտությունները:

Այս առումով դպրոցներում ընդունված է խոսել հանրակրթական հմտությունների և կարողությունների մասին, մինչդեռ ավելի ճիշտ կլինի խոսել ընդհանուր մշակութային հմտությունների և կարողությունների մասին, մանավանդ որ դպրոցի հանաչված գործառույթը հենց մշակույթի փոխանցումն է նորին: սերունդ, և ոչ միայն գիտելիքներ և հմտություններ, որոնք ապահովում են հենց ուսուցման գործընթացը:

Այս հմտությունները, սովորությունները (մշակութային կարծրատիպեր, որոնք մարդը վերարտադրում է առօրյա կյանքում առանց գիտակցության մասնակցության) ոչ միայն և ոչ այնքան պետք է սովորեցնեն դպրոցում, այլև յուրացվեն աշակերտների կողմից հիմնական ծրագրի առարկաների ուսուցման գործընթացում: կամ այն ժամանակ, երբ նրանք սովորում են դպրոցում. հետազոտական կամ նախագծային գործունեություն. Ընդհանուր մշակութային հմտությունների և կարողությունների ձևավորման մեթոդաբանությունը չափազանց մեծ է և չափազանց պատասխանատու խնդրահարույց տարածք, որպեսզի դրա վրա անդրադառնանք մեր դիտարկման շրջանակներում, բայց որպես օրինակ կարելի է առանձնացնել այնպիսի թեմա, ինչպիսին են կոլեկտիվ ստեղծագործական հմտություններն ու կարողությունները: աշխատանք.

Ժամանակակից կրթական համակարգերը սերմանում են գրեթե բացառապես միայն անհատական սովորելու և ստեղծագործելու հմտություններ, իսկ դասարան-դաս համակարգում թիմը պատասխանը ներկայացնելիս և գնահատելիս ներկա է միայն որպես լսարան: Հաճախ նույն մոտեցումն է կիրառվում դպրոցում հետազոտական և նախագծային գործունեության կազմակերպման ժամանակ, ինչը կարող է մասամբ

վարկաբեկել կրթական գործընթացի կազմակերպման այս խոստումնալից ձևերը:

Դպրոցում աշակերտները և ուսուցիչները գործնականում հնարավորություն չունեն զարգացնելու ազատագրված կուլեկտիվ ստեղծագործական հմտությունները, որոնք, մասնավորապես, ձևավորվում են ճիշտ կազմակերպված միջոցառումների մասնակիցների կողմից, ինչպիսիք են ուղեղային գրոհը, դերային խաղերը և կազմակերպչական-գործունեության խաղերը: Ամենակարևոր մշակութային հմտություններից կարելի է համարել ֆենոադատության նկատմամբ ինֆնակարգավորվող վերաբերմունքի հմտությունը, որը բաղկացած է ստեղեկատվության ցանկացած աղբյուրի նկատմամբ ֆենոադատական վերաբերմունքի փորձից՝ զուգակցված փորձի հետ, օրինակ՝ ուղեղային փորձարիկ, որտեղ ֆենոադատությունը խստիվ արգելված է, և կազմակերպչական և գործունեության խաղերի փորձը, որտեղ ֆենոադատությունը խրախուսվում է, թեև խստորեն կարգավորվում է հարցերի, մեկնաբանությունների և դատողությունների, բայց ոչ գնահատականների տեսքով: Ընդհանրապես, դպրոցի կրթական համակարգում և մշակույթում որպես արժեք ընդունված ոչ դատող վերաբերմունքը նպաստում է ինֆնագնահատականի պահպանմանն ու զարգացմանը, ինչը, մեր կարծիքով, ստեղծագործության կարևորագույն բաղադրիչներից է: անհատի ներուժը և ցանկացած կազմակերպության և ազգի ընդհանուր կապիտալը:

Մշակույթն օգնում է մարդուն շփվել ուրիշների հետ, ապահովում է նրան հուզական բարեկեցություն և հարմարավետ համակրանք: Կուլտուրական, կրթված լինելը մարդկանց ընտրյալ շրջանակի սեփականությունը չէ: Ներդաշնակ անհատականություն դառնալը, ցանկացած իրավիճակում արժանապատիվ վարվել կարողանալը յուրաքանչյուր մարդու իրավունքն ու պարտականությունն է: «Մշակույթ» տերմինը լատինական ծագում ունի, ի սկզբանե նշանակում է հողի մշակում (մշակում): Ներկայումս մշակույթն օգտագործվում է ավելի ընդհանրացված իմաստով, թեև մշակույթի էությունը հասկանալու միասնական մոտեցում չկա: Մշակույթը ընդհանուր իմաստով հասկացվում է որպես հասարակության զարգացման պատմականորեն սահմանված մակարդակ, անձի ստեղծագործական ուժեր և կարողություններ, որոնք արտահայտված են մարդկանց կյանքի և գործունեության կազմակերպման տեսակներով և ձևերով, նրանց հարաբերություններում, ինչպես նաև նրանց կողմից ստեղծված նյութական և հոգևոր արժեքները: Մշակույթը նեղ իմաստով հանդես է գալիս որպես մարդկանց հոգևոր կյանքի ոլորտ, նրանց մասնագիտական և այլ գործունեության իրականացման միջոց: Մշակույթի էությունը որոշվում է կյանքի իրականացման եղանակներով, հետևաբար կան մշակույթների տարատեսակներ, որոնք կապված են մարդկային գործունեության տարբեր ոլորտների

հետ՝ հաղորդակցություն, սպառում, ժամանց, առօրյա կյանք և այլն: Մշակույթն իր նյութական և հոգևոր ձևերով հասարակության կյանքի էական հատկանիշն է: Մարդը որպես մշակութային և պատմական էակ իր գործունեության ընթացքում ձևավորվում է լեզվի յուրացման, արժեքներին, ավանդույթներին ծանոթանալու և այլնի միջոցով: Այսպիսով՝ մարդը մշակույթի արգասիք է, ներկայացուցիչ և կրող :

Մանկավարժական մշակույթը համընդհանուր մշակույթի մի մասն է , որում դրսևորվում են կրթության և դաստիարակության հոգևոր և նյութական արժեքները, ստեղծագործական մանկավարժական գործունեության ուղիները, որոնք պարունակում են տարբեր պատմական դարաշրջանների նվաճումներ և անհրաժեշտ են անհատի սոցիալականացման համար: Մշակույթի նյութական արժեքները կրթության և դաստիարակության միջոց են: Մշակույթի հոգևոր արժեքներն են մանկավարժական գիտելիքները , տեսությունները, հասկացությունները, մարդկության կողմից կուտակված մանկավարժական փորձը և զարգացած մասնագիտական և էթիկական չափանիշները : Մշակույթը հիմնված է ընդհանուր մշակույթի վրա և, հաշվի առնելով ուսուցչի գործունեության առանձնահատկությունները, համընդհանուր մշակույթի մաս է կազմում: Մշակույթի տեխնոլոգիական բաղադրիչը գործունեության բաղադրիչն է, ուսումնական գործընթացի մասնակիցների միջև փոխգործակցության մեթոդներն ու տեխնիկան, հաղորդակցության մշակույթը, մանկավարժական տեխնոլոգիաների օգտագործումը , ստեղծատվական և կրթական տեխնոլոգիաները: Մշակույթի անհատական և ստեղծագործական բաղադրիչը հասկացվում է որպես ուսուցչի մանկավարժական գործունեության ստեղծագործական բնույթ, որն արտահայտվում է ուսուցչի և երեխաների անհատական ստեղծագործական զարգացման մեջ, ազդրիքմացման և ստեղծագործական տեխնիկայի համադրությամբ, ուսուցչի խմբավիզացիայի , յուրացման ունակության մեջ, ուրիշի փորձը ստեղծագործական վերաիմաստավորման, վերամշակման և դրա օրգանական ընդգրկման միջոցով սեփական պրակտիկայում. դրսևորվում է ուսուցչի հիմնական ուժերի՝ նրա կարիքների , կարողությունների, հետաքրքրությունների, տաղանդների ինֆնաիրացման մեջ : Ուսուցչի մշակութաբանական վերապատրաստման մեջ կարևոր տեղ է զբաղեցնում նրա ծանոթությունը ժամանակակից կենցաղային մշակույթին , էթիկետի հիմնական կանոններին և բարայական կարևորագույն կատեգորիաներին. Ուսուցչի աշխատանքում կարևոր դեր է հատկացվում կրթական գործընթացի մասնակիցների հետ հաղորդակցությանը, մասնավորապես, հաղորդակցական հաղորդակցությանը: Ուստի նրան խոսելու կարողությունն ամենակարևոր հատկանիշներից մեկն է: Խոսքի էթիկետը նախատեսում է որոշ կանոններ, որոնց հետևելով հաղորդակցման գործընթացում ընդգրկված մարդիկ իրենց հարմարավետ են զգում:

Պետք է նշել խոսքի արտահայտչականության կարևորությունը: Այն ձեռք է բերվում ինչպես ճիշտ բառերի և շարահյուսական կոնստրուկցիաների ընտրությամբ, այնպես էլ բանավոր խոսքի արտահայտչականության հիմնական բաղադրիչների՝ հնչեքանգի, ձայնի դինամիկայի, տեմպի, դադարների, սրբեռնի, ինտոնացիայի, դիկտացիայի ակտիվ կիրառմամբ: Ուսուցիչը պետք է կարողանա դասավանդվող առարկայի մշակույթը փոխանցել ոչ միայն երեխաներին, այլ նաև նրանց ծնողներին, քանի որ կան տարբեր կատեգորիաների ընտանիքներ: Ծնողին պետք է ոչ միայն ինչ-որ բանի մասին պատմել, այլ նաև ոգեցնել նրան որոշակի ասպեկտով, օգնել նրան մտածել որոշակի ուղղությամբ: Դա անելու համար ուսուցիչ-դաստիարակն ինքը պետք է հավատարիմ մնա որոշակի հայացքների, արժեքների, մշակութային գարգացած լինի և կարողանա այնպես ներկայացնել իր միտքը, որ շրջապատող մարդիկ դա հասկանան և ընդունեն ուսուցչի տեսակետը: Ժամանակակից կրթական համակարգերը սերմանում են գրեթե բացառապես միայն անհատական սովորելու և ստեղծագործելու հմտություններ, իսկ դասարան-դաս համակարգում թիմը պատասխանը ներկայացնելիս և գնահատելիս ներկա է միայն որպես լսարան: Հաճախ նույն մոտեցումն է կիրառվում դպրոցում հետազոտական և նախագծային գործունեության կազմակերպման ժամանակ, ինչը կարող է մասամբ վարկաբեկել կրթական գործընթացի կազմակերպման այս խոստումնալից ձևերը:

Դպրոցում աշակերտները և ուսուցիչները գործնականում հնարավորություն չունեն զարգացնելու ազատագրված կուլեկտիվ ստեղծագործական հմտությունները, որոնք, մասնավորապես, ձևավորվում են ճիշտ կազմակերպված միջոցառումների մասնակիցների կողմից, ինչպիսիք են ուղեղային գրոհը, դերային խաղերը և կազմակերպչական-գործունեության խաղերը: Ամենակարևոր մշակութային հմտություններից կարելի է համարել ֆինադատության նկատմամբ ինֆնակարգավորվող վերաբերմունքի հմտությունը, որը բաղկացած է սեղեկատվության ցանկացած աղբյուրի նկատմամբ ֆինադատական վերաբերմունքի փորձից՝ զուգակցված փորձի հետ, օրինակ՝ ուղեղային փոթորիկ, որտեղ ֆինադատությունը խոսքի արգելված է, և կազմակերպչական և գործունեության խաղերի փորձը, որտեղ ֆինադատությունը խրախուսվում է, թեև

Դասը միասին անցկացվում է առօրյա գործունեությամբ, և նա ձևավորում է և՛ պատկանելության զգացում, և՛ սեփական ուժեղ մշակույթ: Շատ ավելի ուժեղ, քան դպրոցի մշակույթը: Եվ հիմա այս մշակույթը մեկ առ մեկ ներխուժում են մարդիկ, ովքեր գործնականում ոչ մի ընդհանուր բան չունեն, և որոնցից յուրաքանչյուրը պետք է դասից առաջ ներկայանա որպես իր մշակույթի ներկայացուցիչ:

Մաթեմատիկոսը պետք է երեխաներին սովորեցնի գնահատել հետևողականությունն ու նեցրտությունը, տրամաբանությունն ու խստությունը: Ֆիզիկոս – համոզել, որ բնության մեջ ամեն ինչ բացատրելի է և ենթարկվում է օրենքներին, որոնք կարող են բացահայտվել արտացոլման և փորձի միջոցով: Կենսաբան –

սովորեցնել հիանալ կյանքի բազմազանությամբ՝ իր բոլոր դրսևորումներով: Երաժշտության ուսուցիչը զարգացնի երաժշտության նկատմամբ ստեղծագործական երևակայությունը, գեղագիտական հասկացումը:

Բայց սա անուղղակի է, և դասարանում ուսուցչի հայտնվելու ակնհայտ պատճառը վերապատրաստումն է: Գիտական մեթոդների մասին կարելի է խոսել որպես մեթոդների որոշակի ոլորտ կամ ոլորտ, որտեղ բոլոր առարկաների գործունեության բովանդակությունն ու նպատակը էմպիրիկ սվյալների և գիտելիքների ռացիոնալ ձևերի հիման վրա հասարակության և մարդու հետ միասին աշխարհի իմացությունն է: Այնուամենայնիվ, ինչպես կան մեթոդների հասուկ ձևեր, կամ եթե այն դիտարկենք որպես միասնական մի բան, նրա զարգացման փուլերը, այնպես էլ գիտական մեթոդները զարգանալիս ենթարկվում է որոշակի վերափոխման:

Վերոհիշյալ բոլոր հատկանիշները լիովին բնորոշ են միայն գիտության զարգացման ժամանակակից փուլին, սակայն որպես մեթոդների մաս՝ գիտությունը բուն մեթոդների զարգացման գործընթացում ունեցել է տարբեր ձևեր: Կարելի է առանձնացնել մեթոդային զարգացման մի փուլ, կամ դրանք կարելի է համարել նաև անկախ մեթոդներ: Կառլ Յասպերսն իր «Պատմության իմաստը» աշխատությունում, որտեղ նա առանձնացրել է ժամանակակից գիտության առանձնահատկությունները, գիտության առաջացումը ընդհանրապես որպես մեթոդների բաղադրիչ կապում է «առանցքային ժամանակի» ժամանակաբաժանի հետ, այն դարձրածանը, երբ առավել դրվեցին ողջ ժամանակակից մեթոդների կարևոր հիմնարար առանձնահատկությունները: Առանցքային ժամանակն ընդգրկում է մ.թ.ա. 800-200 թթ. մ.թ.ա. այս պատմական կարգի ժամանակահատվածում երեք հետազոտող տարածաբաժաններում (Միջերկրական, Հնդկաստան և Չինաստան) գաղափարներ, գաղափարներ, մեթոդային հաստատություններ, որոնք որոշիչ ազդեցություն ունեն ապագայում մարդկության զարգացման վրա: Նման մեթոդային հաստատությունների թվում Յասպերսը ներառում է գիտությունը: Այնուամենայնիվ, հին գիտությունը բնորոշ չէին այն բոլոր հատկանիշները, որոնք մենք նշել ենք ժամանակակից գիտության համար: Հունական գիտությունը հիմնականում սպեկուլյատիվ դիսցիպլին էր (հունարենում տեսություն բառը նշանակում է ենթադրություն), հին հույների գիտական գաղափարները չէին ենթադրում դրանց էմպիրիկ ստուգում կամ գործնական օգտագործում: Հնությունը բնութագրվում է ցանկացած կիրառական հետազոտության բացասական գնահատականով, իդեալը գուտ անշահախնդիր գիտելիքն էր, որը կենտրոնացած չէր որևէ օգուտի վրա: Փորձարկում հասկացություն ընդհանրապես չկար, իսկ դիտարկման մեթոդը, թեև կիրառվում էր, բայց համակարգված չէր կիրառվում:

Անգլիացի գրող Չարլզ Սնոուն (իր «Երկու մեակույթ» աշխատությունում) նշում է, որ ներկայումս գիտելիքի այս երկու ոլորտները՝ գիտական և տեխնիկական և գեղարվեստական և հումանիտար գիտելիքները, ավելի ու ավելի փիչ ընդհանրություններ ունեն, դրանք ավելի ու ավելի են վերածվում երկու մեկուսացված տարածքների՝ մեակույթի, որի ներկայացուցիչները գնալով ավելի փիչ են կարողանում հասկանալ միմյանց և գիտելիքների այս ոլորտների միջև տարածայնությունները մի շարք առանցքային հարցերի շուրջ (օրինակ՝ գիտական հետազոտությունների էթիկական ասպեկտները), ըստ Սնուուի, պայմանավորված են նրանով, որ և՛ բնագետները, և՛ հումանիտար գիտությունները, որպես կանոն, վատ են տիրապետում որևէ մեկին: Սնոուն խնդրի արմատները տեսնում է ներկայիս կրթական համակարգում, որը, նրա կարծիքով, չափից դուրս մասնագիտացված է՝ թույլ չտալով մարդկանց ստանալ իսկապես համապարփակ կրթություն: Բնական և հումանիտար մեակույթների հակասությունները լրացվում են հենց գիտության մեջ առկա հակասություններով: Գիտությունը ի վիճակի չէ սպառիչ պատասխաններ տալ, այն լուծում է որոշակի հարցեր, ստեղծելով հասկացություններ, որոնք լավագույնս բացատրում են իրականության երևույթները, բայց նման տեսությունների ստեղծումը պարզ չէ, գիտելիքի կուտակում, դա ավելի բարդ գործընթաց է, որը ներառում է և՛ էվոլյուցիոն առաջադեմ գարգացումը, և՛ «գիտական հեղափոխությունները», երբ նույնիսկ գիտական գիտելիքների ամենափորձաքննարկյալ հիմքերը ենթակա են վերանայման: Իսկ նոր տեսությունները կառուցվում են բալորովին այլ հիմքի վրա: Բացի այդ, հենց ֆանաչոլոգիայի մեթոդը, որը գիտության էությունն է, հակասություններ է պարունակում՝ բնությունը մեկն է և ամբողջական, իսկ գիտությունը բաժանված է անկախ գիտակարգերի: Իրականության օբյեկտները ամբողջական բարդ կազմավորումներ են, գիտությունը վերացում է դրանցից մի ֆունկցիոն, որոնք ընդունված են որպես ամենակարևորը, մեկուսացնելով դրանք նույն երևույթի այլ կողմերից: Ներկայումս այս մեթոդը, ինչպես նաև երևույթն իր ամենապարզ տարրերին իջեցնելու մեթոդը, շատ գիտակարգերում ֆանաչված է որպես սահմանափակ կիրառելիություն ունեցող, բայց խնդիրն այն է, որ ամբողջ ժամանակակից գիտությունը կառուցված է դրանց հիման վրա: Բազմաթիվ անկախ գիտակարգերի բաժանված գիտության կառուցվածքը հենց դրանից է բխում, բայց ներկայումս շատ հետազոտողներ գիտակցում են, որ գիտության տարբերակման գործընթացը չափազանց հեռուն է գնացել, և բարդ և ինտեգրատիվ առարկաները պետք է հաղթահարեն այս միտումը:

Մեակույթային կրթությունը բաղկացած է արտացոլման կարողությունից: Երեխաները և նաև մեակույթային կրթության երիտասարդները սովորում են անդրադառնալ իրենց սեփական մեակույթին, ուրիշների մեակույթին և ընդհանրապես մեակույթին: Եվ այս մտորումների կարողությունը սկզբունքորեն

պատրաստված է տարբեր ձևերով. այն կարող է լինել կարծում են՝ արվեստը ինֆրագիտակցության, մեակութային ինֆրագիտակցության, բայց նաև գիտության և, դասերի հիմնական ձևերից մեկն է: Մտածողության այս բոլոր ձևերը միասին կազմում են մեակութային կրթությունը, և դա անմիջապես բացատրում է, թե ինչու է այն այդքան դժվար, քանի որ, իհարկե, մեակութային ինֆրագիտակցությունը աներևակայելի բազմազան է: Սա երեխաներին սովորեցնելը շատ կարևոր է, քանի որ այն օգնում է նրանց մեծանալ և գործել այնպիսի մեակութում, որն իրենց համար պատրաստ չէ մեկ հստակ ինֆրություն: Պատճառներից մեկն այն է, որ մեակութային կրթությունն այս պահին, ասեմք, քիչ թե շատ մեկ գծային շարունակական ուսումնական ծրագիր չէ տարրական և միջնակարգ կրթության ընթացքում, այն է, որ այն վաղուց որպես մեկ բան չի ընկալվել: Դա հենց այն է, ինչ մենք ցանկանում ենք անել այս «Մեակութը հայելու մեջ» նախագծի միջոցով: ՈՒզում ենք ցույց տալ, ինչ-որ իմաստով ապացուցել, որ տարբեր առարկաներ, ինչպիսիք են պատմությունը, փիլիսոփայությունը, արվեստը կամ իրականում կազմում են մեկ միասնական ամբողջություն, և դրանք պետք է դասավանդվեն որպես ամբողջություն:

Մեր ահող բազմազան և բազմամեակութային հասարակության մեջ ուսուցիչների համար ավելի քան երբևէ կարևոր է դասարանում մեակութային արձագանքող ուսուցում ներառել՝ լինի դա տարրական դպրոցի, միջին դպրոցի կամ ավագ դպրոցի աշակերտների դասավանդումը: Եվ բազմազանության ահը միայն ռասայական և էթնիկ պատկանելությանը չի վերաբերում. այն կարող է ներառել տարբեր կրոնի, սոցիալական կարգավիճակի, սեռական կողմնորոշման, գենդերային ինֆրության և լեզվական ծագման աշակերտների:

Ոչ միայն հայ, այլև համաշխարհային երաժշտության մեջ իր ուրույն տեղն ունի մեծանուն կոմպոզիտոր Առնո Բաբաջանյանը :Արվեստագետները նրան համարում են հրաշալի ստեղծագործող ,նորարար,որը փայլել է և՛ կատարողական արվեստում և՛ կոմպոզիտորական:

Դասի պլան

Առարկան՝ Երաժշտություն

Դասարան՝ 4-րդ

Դասի թեման՝ Ա.Բաբաջանյանի կյանքն ու ստեղծագործական ուղին

Ուսուցանել <<Մեր սիրելի Երևան>> երգը

Ունկնդրել << Հերոսական բալլադ>> և << Ազգ Փառապանծ>> երգը

Նպատակը՝ Ծանոթացնել կոմպոզիտորի կյանքին ու նրա ստեղծագործությանը:

Զարգացնել երաժշտությունն ունկնդրելու, վերլուծելու, երգը մաքուր հնչեքանգով ,արտահայտիչ կատարելու կարողությունները :

<< Հերոսական բալլադ>> և << Ազգ Փառապանծ>> երգի միջոցով

դաստիարակել սեր դեպի դասական երաժշտության հանդեպ և արժևորել այն:

Դասի ընթացքը

Խթանման փուլ

Մտազրուհով պարզել սովորողների նախնական գիտելիքները կոմպոզիտորի մասին:

Իմաստի ընկալման փուլ

<<Զնագնդի>> մեթոդի միջոցով սովորել Ա.Բաբաջանյանի կյանքն ու ստեղծագործությունը:

Ուսուցանել <<Մեր սիրելի Երևան>> երգը, ուժադրություն դարձնել երգի արտահայտիչ կատարման վրա:

Դասը շարունակել << Հերոսական բալլադ>>ի ունկնդրմամբ :

Ունկնդրելուց հետո ֆննարկել ,մեկնաբանել երաժշտության բնույթը ,տեմպը, տրամադրությունը :

Կշռադատման փուլ

Դասն ամփոփել կատարելով նոր սովորած երգը:

Հանձնարարել առակերտներին ֆառաբաժան մեքոդով ներկայացնել, թե <<Հերոսական բալլադ>> ստեղծագործության ունկնդրման ժամանակ ինչ լսեցին,ինչ զգացին ,ինչ նվագարաներ հնչեցին և ինչ սրամաղդություն ունեցան նրանք:

Դասի մեքոդները՝ Մտագրոսի ,Զնագնդի ,ԽԻԿ,Քառաբաժան

Վերջնադյունքները՝

Սովորողը կարողանա իմանալ հաննարեղ կոմպոզիտորի կյանքի հետաքրքիր դրվագների և ստեղծագործությունների մասին :

Կարողանա վերլուծել և արտահայտել իր զգացմունքները ունկնդրած ստեղծագործության վերաբերյալ :

Արժևորի ,հանաչի և գնահատի հայ կոմպոզիտորների երաժշտությունը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով՝ ուսումնասիրելով թեմայի վերաբերյալ գրականությունը, ես եկա այն եզրակացության, որ <<Երաժշտություն>> առարկան մեակույթի անբաժանելի մասն է և կազմում :Մարդկության զարգացմանը զուգընթաց զարգանում է նաև մեակույթը :Իմ կարծիքով վերապատրաստումներն անհրաժեշտ են ,որ ուսուցչը տեղեկացված լինի մեակույթի զարգացմանն ու բարեփոխումներին և այդ ամենը տանի դպրոց ու մատուցի առակերտներին:

- ✓ Ցանկացած ուսուցիչ մեակույթի կրող է, որը պետք է փոխանցվի ինչպես առակերտներին, այնպես էլ նրանց ծնողներին: Երեխայի հետ հաջող փոխգործակցության համար ուսուցիչը պետք է իմանա մասնագիտական և մանկավարժական հաղորդակցության հիմունքները: Դրա համար պետք է պահպանվեն որոշակի մանկավարժական պայմաններ, ինչը կլինի մանկավարժական ողջ գործունեության հաջողությունը:
- ✓ Ուսուցիչը պետք է առակերտների մոտ առաջացնի նորը սովորելու ցանկություն, զարգացնի սովորելու նկատմամբ հետաքրքրությունը, դրական վերաբերմունք ձևավորի դպրոցի նկատմամբ. այս

ամենը նպաստում է հաջող համագործակցությանը: Ուսումնական գործընթացի համար մեծ նշանակություն ունեն աշակերտների դրական հույզերը, վստահությունը ուսուցչի նկատմամբ, հարգանքը նրա նկատմամբ: Բայց մի մոռացե՛ք որո՞ւ բացասական հույզերի մասին, որոնք կօգնեն ձևավորել ուրիշների հանդեպ կարեկցանք, աջակցություն ցուցաբերելու ցանկություն:

- ✓ Հումանիստական կողմնորոշում ունեցող ուսուցիչը իր գործառույթները տեսնում է յուրաքանչյուր երեխայի լիարժեք զարգացումն ապահովելու մեջ՝ ոչ միայն ուսումնական նյութին տիրապետելու, այլև աշակերտի՝ իր և այն հասարակության մասին, որտեղ նա ապրելու է իմացության մեջ: Մասնագիտական մանկավարժական գիտելիքների կարևոր առանձնահատկությունն այն բարդությունն է, որը պահանջում է ուսուցչի կարողություն՝ սինթեզելու ուսումնասիրված գիտությունները: Սինթեզի առանցքը մանկավարժական խնդիրների լուծումն է, մանկավարժական իրավիճակների վերլուծությունը, որոնք պահանջում են երևույթների հոգեբանական էության ըմբռնում, անձի ձևավորման հայտնի օրենքների հիման վրա փոխադրության մեթոդների ընտրություն:
- ✓ Յուրաքանչյուր մանկավարժական առաջադրանքի լուծումը ակտուալացնում է ուսուցչի մանկավարժական գիտելիքների ամբողջ համակարգը, որն արտահայտվում է որպես ամբողջություն: Յուրաքանչյուր ուսուցիչ պետք է աշխատի իր մեակույթը բարելավելու, աշակերտների հետ փոխգործակցության բարելավման վրա, շարունակաբար զբաղվել ինֆակսպրոբյամբ և ինֆակսպրոբյամբ:
- ✓ Գիտությունը մեակույթի մի մասն է, որպես հատուկ մարդկային գործունեության ձևերից մեկը, որն ունի սոցիալական բնույթ: Գիտությունը, ըստ սահմանման, կեցության ըմբռնման միջոց է, որն իր նպատակն ունի աշխարհի ուսցիտնալ վերակառուցումը՝ հիմնված նրա էական օրինաչափությունների ըմբռնման վրա: Լայն իմաստով գիտությունն այս տեսանկյունից աշխարհի ուսցիտնալ պատկերի կառուցումն է, կարելի է ասել, որ գիտությունն առաջանում է արդեն հնությունում: Ավելի նեղ իմաստով գիտությունը ներառում է փորձի և դիտարկման մեթոդների զարգացած համակարգ, այս իմաստով գիտություն տերմինը կիրառելի է միայն աշխարհայացքի և գիտելիքի համակարգի նկատմամբ, որը զարգացել է Եվրոպայում ժամանակակից ժամանակներում:
- ✓ Գիտությունը բարդ ձևով փոխադրում է այլ մեակույթային երևույթների հետ, որոնք կատարում են աշխարհը հասկանալու գործառույթներ: Գիտությունը սարբերվում է դիցաբանությունից նրանով, որ այն ձգտում է ոչ թե բացատրել աշխարհը որպես ամբողջություն, այլ ձևակերպել բնության օրենքները, որոնք թույլ են տալիս էմպիրիկ ստուգում: Գիտությունը նպատակաուղղված է

տեսական, որոշ չափով ընդհանրացված գիտելիքներին, այն գործում է հասկացությունների, իսկ դիցաբանությունը՝ պատկերների հետ: Միևնույն ժամանակ, առասպելների տեսքով կուտակված որոշ սեղեկություններ երբեմն ենթակա են գիտական ըմբռնման: Մյուս կողմից, այս գիտությունները մարդկանց գիտակցության մեջ բեկվելը կարող է ստեղծել մի տեսակ գիտական առասպելաբանություն:

- ✓ Կրոնի և գիտության սահմանը որոշվում է նրանց նկատմամբ բանականության և հավատի հարաբերակցությամբ, դա չի նշանակում, որ գիտությունը բացակայում է իրականության նկատմամբ վերաբերմունքի այնպիսի ձև, ինչպիսին հավատն է (որպես գիտելիք, որն ունի ամուր սուբյեկտիվ հիմք, ներքին համոզմունք անձ, բայց ունի ամուր օբյեկտիվ հիմք, այսինքն՝ վստահելի ապացույցներ՝ հիմնված էմպիրիկ իրականության վրա): Բայց կրոնը կենտրոնացած է էֆսորասենսորային ուղարտի վրա, իսկ գիտությունը՝ էմպիրիկ իրականության վրա, այս տարբերությունը բացահայտվեց միջնադարում, ինչը հնարավորություն տվեց գիծ ֆաշել գիտության և կրոնի միջև և մեկուսացնել գիտելիքի այս երկու ուղարտները: Վերը նշված բոլորը չեն վերաբերում սնահավատության ուղարտին, որը կապված չէ ոչ գիտության, ոչ կրոնի հետ:

